

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta toiminnallisesti

Tehtäväkoonti Tasa-arvoa ja
yhdenvertaisuutta
toiminnallisesti -hankkeen
koulutuskokonaisuudesta

Toim. Huhtalo Ulla & Leppänen Sanna

OUTWARD BOUND
FINLAND

Alkusanat

Tämän menetelmäpaketin tavoitteena on opetus- ja kasvatusalan henkilöstön osaamisen lisääminen ja vahvistaminen sukupuolittaisesta ohjauksesta ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien toteuttamisesta sekä sukupuolen moninaisuudesta elämyspedagogiikan keinoja hyödyntäen.

Materiaali tarjoaa opettajille ja ohjaajille toiminnallisia välineitä ja keinoja oppilaiden ohjaamiseen ja tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseen omassa työssään.

Materiaali tukee oppilaitosten tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmien toimeenpanoa.

Lisäksi löydät materiaalista koostetusti koulutuksen käyneiden ajatuksia ja kokemuksia.

Koulutus oli Opetushallituksen rahoittama ja sen toteuttavat LAB-ammattikorkeakoulu, Outward Bound Finland ry ja KoulutusAvain Oy. Lisäksi mukana oli vierailijaluennoitsijoita.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta toiminnallisesti -koulutuskokonaisuus toteutettiin touko-lokakuun 2024 aikana.

Oppimisalustana käytimme Howspacea, Padletia sekä Teamsia. Tähän kokonaisuuteen on koottu materiaali näiltä kaikilta alustoilta.

Herättelyä teemaan

Lähdetään tutustumaan
sukupuolittuneisiin käsitteisiin ja omiin
ennakko-oletuksiin, jotka näkyvät arjen
kohtaamisissa. Kaikkia menetelmiä voit
soveltaa omaan työhösi.

Turvallisemman tilan periaatteet

Turvallisemmassa tilassa on kannustava ja rohkaiseva ilmapiiri.

Turvallisemman tilan periaatteet

Onko työympäristössäsi jo käytössä turvallisemman tilan periaatteet? Voit pysähtyä teeman äärelle pohtimaan, mikä tekee tilasta turvallisen. Miten voit itse lisätä turvallisuuden tunnetta?

Turvallisemman tilan periaatteiden luominen voi olla lähtökohtana yhteiselle työskentelylle.

Luottamuksellisuus
ja vastuu

Jokainen kantaa vastuun omista sanomisistaan ja toiminnastaan. Älä tee oletuksia muista. Pyri tunnistamaan oma valta-asemasi suhteessa muihin ja toimimaan se tiedostaen.

Kuuntele ja opi

Erehtyminen ja kysyminen ovat osa oppimista ja kasvua. Kysy rohkeasti ja anna tilaa myös muiden kasvulle ja oppimiselle. Anna palautetta rakentavasti. Ota palaute vastaan ja muuta tarvittaessa toimintaasi.

Kunnioita
ja anna tilaa

Anna jokaiselle mahdollisuus osallistua ja tuoda esiin omia näkökulmiaan. Ketään ei saa kuitenkaan tarkoituksella loukata. Kunnioita jokaisen itsemääräämisoikeutta ja käsittele asioita sensitiivisesti ja kunnioittavasti.

Puutu

Mikäli mahdollista, puutu tilanteeseen, jossa rikotaan turvallisemman tilan periaatteita. Turvallisimmissa tiloissa on myös nimetty henkilö, jolle tilanteesta voi kertoa.

Sukupuolittunut ajattelu

- Näissä menetelmissä ja tehtävissä keskitymme erityisesti vahvistamaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää ohjausta/opetusta.
- Nuorten kanssa työskennellessä sukupuolitietoinen ohjaus vahvistaa osallisuutta ja luo osaltaan turvallista yhteisöä.
- Aloitetaan tutustumalla omiin ennakkokäsityksiimme ja siihen, miten vahvasti sukupuolet näkyvät ympärillämme.
- Näitä kysymyksiä voitte pohtia myös oppilaittenne kanssa.

Pohdi hetki sukupuolittuneita käsitteitä

Valitse joku/jotkut tässä ajassa olevat käsitteet, esineet tai ilmiöt, jotka ovat mielestäsi sukupuolittuneet.

- Sanapilvessä koulutukseen osallistuneiden ajatuksia sukupuolittuneista käsitteistä, esineistä tai ilmiöistä ajassamme, oletko samaa mieltä?

koulutusvalinnat poikia keskustelu keittiön jatkaja avoliitto leikit kodin lasten vanhemmuus pidon kehonrakentaja odotetaan olut

Sosiaalityöntekijä käyttäytyminen Emäntä kotityöt urheilu ammatit ammattinimikkeet hoiva-ala vaatteet

Lakimies Käsityö hoivaa Miesten autourheilijat kukat avustaminen työt hoitoala fyysisyys hoitaja kirollun Naisten isäntä Naisten nöyryyttä

Sukupuolilauseet

- Omat sukupuolinormimme voivat rajoittaa omia valintojamme. Vastaa omasta näkökulmastasi seuraaviin kysymyksiin

Jotain sukupuolelleni tyypillistä,
jota tykkään tehdä.

Jotain sukupuolelleni tyypillistä,
jota en tykkää tehdä.

Joku sukupuolelleni epätyypillinen osaaminen,
taito tai tieto, jonka haluaisin osata tai jota
haluaisin kokeilla.

Joku sukupuoleen liittyvä normi tai stereotypia,
jonka haluaisin muuttuvan.

Koulutukseen osallistujien kommentteja sukupuolilauseisiin

Jotain sukupuolelleni tyypillistä, jota tykkään tehdä.

lastenhoito lemmitkejä kukat Meikkaaminen tilan opettaa Siisteys Meikata laittaa Kotiäitiys Meikkaaminen siivous kukkia kutoa lasten kukkia kutoa leipominen työ naisten hoivata juhliin leipominen työ kasvattaa hoito käsityöt marjoja koristelu aikaa hoitaa maalata neulominen ommella ruokaa kaupassakäynti poimia silittää luonnossa askarteleminen Kukkakimppuja miesten

Jotain sukupuolelleni tyypillistä, jota en tykkää tehdä.

Virkkaaminen Puutarhanhoito Kutominen kampaajalla Ommella koristella tiskaaminen leipoa shoppailu siivota meikkaus haravoida siivota lakata Siivous Meikkaaminen kakkuja kikattaa Kokata siivoaminen muoti käsityöt meikata käydä pihää haravointi kynsiä jumbata pestä shoppailla laihduttaminen kutoa Pyykkääminen ruoanlaitto Neulaa pittaa somistaa

Joku sukupuolelleni epätyypillinen osaaminen, taito tai tieto, jonka haluaisin osata tai jota haluaisin kokeilla.

Remonttireiskailu maatalousteknologiaa laiskana ymmärtää Autonkorjaus Ajoneuvon rakentaa puutyöt Rakentaminen Äijäily juominen auton hitsaaminen kaljan talon auton hitsaaminen korjaus korjaaminen oleilu voima eräily Autonhuolto huolto eräily remontointi käyttö purjehtiminen sohvilla huolettomuus makoilu remontoiminen Kulkuneuvojen Moottorisahan

Joku sukupuoleen liittyvä normi tai stereotyyppi, jonka haluaisin muuttuvan.

kapeakatseisuus johtamiskyvykyys munamafia hoivatyöstä eväshuolto Lastenhoito Juoruaminen hoitovastuu kodista päivällä metatyöt juoruajia äidit paremman naisten Heikkous huolehtivat euro ammatinvalinta arjessa Palkkaus hoito saisi buffat veli isät työt palkat miesten Roolit kerhot ansion palkat miesten ammatinvalinta harrastusten Kotityöt lasten huonommat Huolettomuus Naistentyöt auttavat osaamiset tehtävästä harrastusmahdollisuus johtaminen äitiys meikkaaminen jakautuminen lasikatto työnjako

Mitä on elämypedagogiikka?

(Jenny Turunen, Outward Bound Finland ry)

- Tutustumme elämypedagogiikan mahdollisuuksiin sukupuolitietoisien opetuksen ja ohjauksen menetelmänä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toimeenpanossa.
- Elämypedagogiikka tai seikkailukasvatus on kasvatuksen ja ohjauksen viitekehys, joka korostaa ihmisen sisäisen kasvun ja oppimisen tukemista sellaisten kokemusten ja elämysten kautta, jotka koskettavat ihmistä kokonaisvaltaisesti. Elämypedagoginen toiminta tarjoaa osallistujalle uusia ajatuksia, herättää tunteita ja pitää sisällään kehollisesti koettua konkreettista tekemistä.

Elämyspedagogiikka korostaa tietojen ja taitojen sijaan ihmisenä kasvamista, itsestään tietoisena olemista. Suomalaisessa elämyspedagogisessa toiminnassa toimintaympäristönä on usein luonto, mutta elämyksiä voivat tarjota myös esimerkiksi taiteeseen ja draamaan liittyvät elementit. Pienet ja isot seikkailut, ryhmätehtävät ja luonnossa tarvittavien taitojen opettelu ovat kuitenkin vain kasvatuksen ja oppimisen välineitä, ei koskaan itsetarkoitus.

Haasteellinen toiminta antaa mahdollisuuksia yksilöille ja ryhmille huomata ja arvioida toimintatapojaan erilaisissa tilanteissa. Samalla opitaan elämässä ja arjessa pärjäämisen liittyviä tarvittavia tärkeitä taitoja, kuten ongelmanratkaisukykyä, vuorovaikutustaitoja, oman osaamisen sanoittamista, tavoitteiden asettamista, vastuunottoa itsestä ja muista sekä itsereflektiota. Oleellista on yhteisön kasvattava merkitys; ryhmässä koetaan elämyksiä, saadaan palautetta ja opitaan itsestä yksilöinä sekä ryhmän jäsenenä yhteisten kokemusten kautta. Palautekeskustelujen avulla opittu pyritään siirtämään osallistujien arkeen.

Elämyspedagogisen työotteen tuloksellisuuden katsotaan liittyvän yhteisen toiminnan kautta kehittyviin ihmissuhteisiin. Yhteisen tekemisen ja kokemusten jakamisen myötä tutustutaan ja luodaan pohjaa luottamukselle. Kehittynyt luottamus ohjaa sekä ryhmään mahdollistaa henkilökohtaisen sitoutumisen sekä luo perustaa kasvatukselle ja yksilön henkisellevä kasvulle.

Onnistuneen elämyspedagogisen prosessin vaikutukset ryhmään voidaan nähdä mm. vuorovaikutustaitojen kehittämisessä sekä antamiseen, saamiseen ja jakamiseen liittyvien positiivisten kokemusten syntyämisessä. Yksilön kohdalla onnistuneen seikkailukasvatuksen vaikutukset näkyvät mm. itsetunnon, itsetuntemuksen ja elämäntuntemuksen kohentumisena. Toiminnan välittömät vaikutukset liittyvät usein ennen muuta ilmapiirissä ja yhteishengessä havaittuihin positiivisiin muutoksiin.

Elämyspedagoginen ohjaaminen

Elämyspedagoginen toiminta ei ole ohjaajavetoista, vaan toiminnan keskiössä on ryhmä. Ohjaaja johtaa joukkoja jonon hänniltä, ei keulasta. Ohjaajan roolina on toimia mahdollistajana ja hedelmällisten keskustelujen ja tilanteiden fasilitoijana. Kun ohjaaja tuntee ryhmän ja sen tavoitteet, hän voi rohkaista yksilöitä tarttumaan rooleihin ja toimintaan, jotka tarjoavat heille uusia kokemuksia ja näkökulmia itseensä ja muihin ryhmäläisiin. Nämä kokemukset antavat aineksia itsereflektiolle ja itsetuntemuksen vahvistumiselle. Ohjaajan tehtävänä on havainnoida mitä ryhmässä ja yksilöissä tapahtuu ja viedä toimintaa sellaiseen suuntaan, jossa hyviä toimintatapoja voidaan vahvistaa, ongelmallisia kyseenalaistaa ja kaikille tarjota onnistumisen ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia.

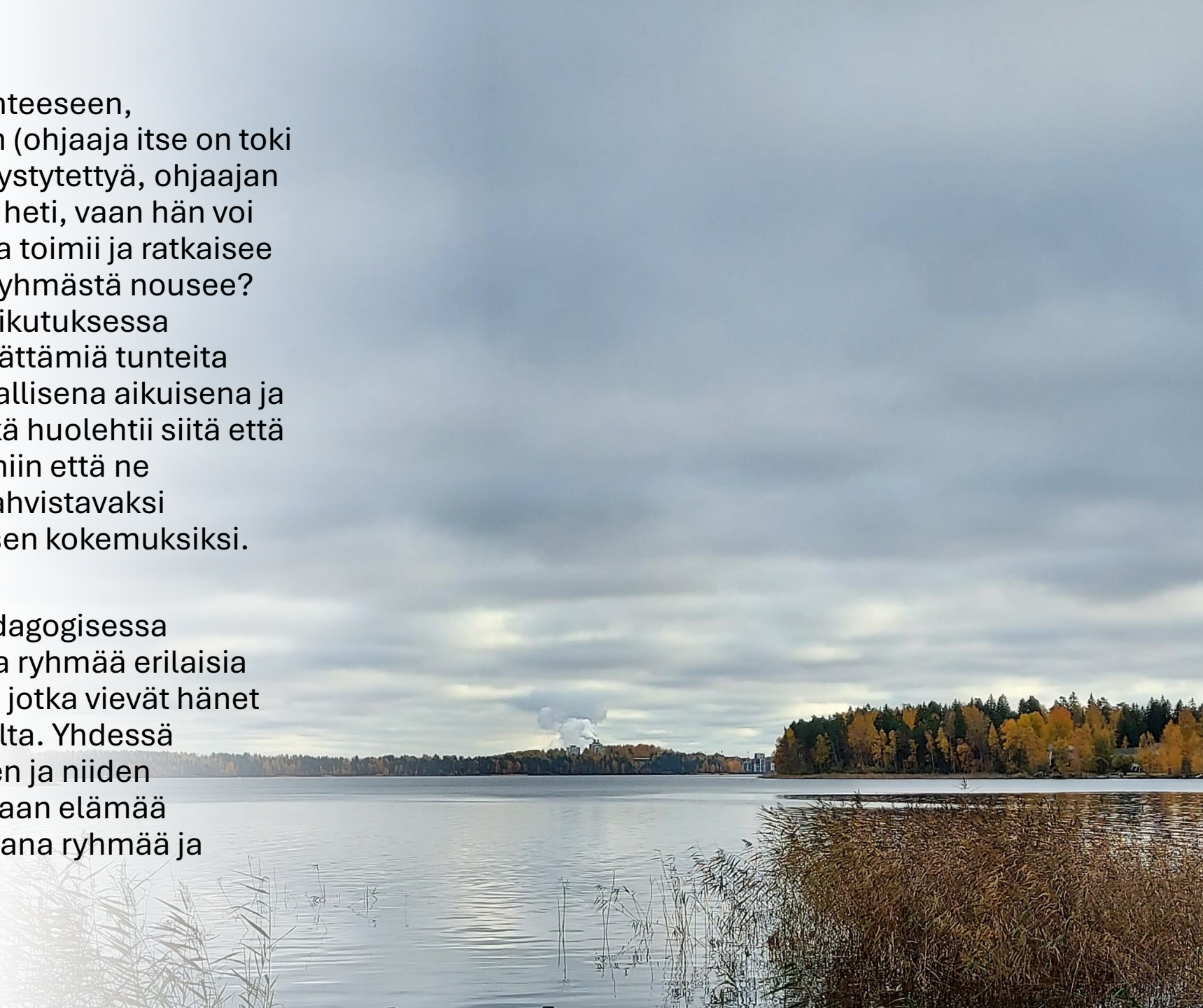

Elämyspedagogiseen toimintaan kuuluu yllätysten ja muutosten mahdollisuus, eikä lopputulosta siksi voi aina täysin ennakoida. Varsinkin luonnossa toimiessa muuttuviin olosuhteisiin ja yllättäviin tilanteisiin tulee aina varautua huolellisella suunnittelulla ja ennakoinnilla. Toiminnalle luodaan aina kohderyhmän tarpeiden ja tilanteen mukaiset tavoitteet ja sekä fyysisesti, psyykkisesti että sosiaalisesti turvalliset toimintaympäristöt.

Elämyspedagogisessa toiminnassa onnistumista ei mitata tehtävästä suoriutumisella, vaan tehtävän herättämillä ajatuksilla ja keskusteluilla. Moka on todellakin lahja, ja näennäiset epäonnistumiset voivat olla prosessin avainkohtia, jotka tuottavat taitavasti reflektoituna kaikkien voimakkaimmat oivallukset ja oppimiskokemukset. Ohjaaja vastaa aina viime kädessä ryhmän turvallisuudesta, mutta kaikkia vaikeuksia ja näköpiirissä olevia epäonnistumisia ei kannata etukäteen ehkäistä eikä tietä siloitella liikaa.

Jos ryhmä ajautuu ongelmatilanteeseen, esimerkiksi suunnistaa harhaan (ohjaaja itse on toki aina kartalla) tai ei saa telttaa pystytettyä, ohjaajan ei tarvitse puuttua tilanteeseen heti, vaan hän voi seurata miten ryhmä tilanteessa toimii ja ratkaisee ongelman. Minkälaisia rooleja ryhmästä nousee? Miten ryhmäläiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään? Miten tilanteen herättämiä tunteita käsitellään? Ohjaaja toimii turvallisena aikuisena ja auttaa ryhmää tarvittaessa, sekä huolehtii siitä että haastavat tilanteet käsitellään niin että ne kääntyvät yhteenkuuluvuutta vahvistavaksi oppimiseksi ja siten onnistumisen kokemuksiksi.

Kokonaisvaltaisessa elämyspedagogisessa prosessissa yksilö kohtaa osana ryhmää erilaisia fyysisiä ja sosiaalisia haasteita, jotka vievät hänet lempeästi pois mukavuusalueelta. Yhdessä koetuista haasteista selviäminen ja niiden reflektointi tuottaa parhaimmillaan elämää muuttavia oivalluksia itsestä osana ryhmää ja maailmaa.

Tehtäviä sukupuolitietoiseen ohjaamiseen

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutuminen

Pohdi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista seuraavien kysymysten kautta:

- Miten itse suhtaudun oppilaideni/asiakkaideni sukupuoleen?
- Ajattelenko sitä tietoisesti?
- Onko sukupuolella minulle merkitystä?
- Teenkö oletuksia sen pohjalta? Sukupuolitanko nuoria esimerkiksi puheella, ryhmäjaolla tms. käytännön teoilla?
- Jos, niin miksi?

OPPIMISKAHVILA

Oppimiskahvilassa tärkeää on keskustelu; omien näkemysten selittäminen ja yhteisen ymmärryksen löytäminen. Toisten näkemyksiä voi kommentoida ja kyseenalaistaa, mutta tärkeätä on myös ymmärtää ja laajentaa omia käsityksiään.

Oppimiskahvilassa on pöytiä ja jokaisessa pöydässä on oma teema keskustelulle.

Oppimiskahvilan voit rakentaa esim. luokkahuoneeseen, jolloin oppilaat kiertävät pienryhminä eri keskusteluissa tietyn ajan.

Seuraavan sivun oppimiskahvilassa voit pohtia omia stereotypioitasi ja normejasi.

Esimerkki oppimiskahvilan pöytien teemoista

Millaisia ominaisuuksia liitän eri sukupuoliin?

Mitä merkitystä sukupuolella mielestäni on sosiaalisissa suhteissa ja yhteiskunnassa?

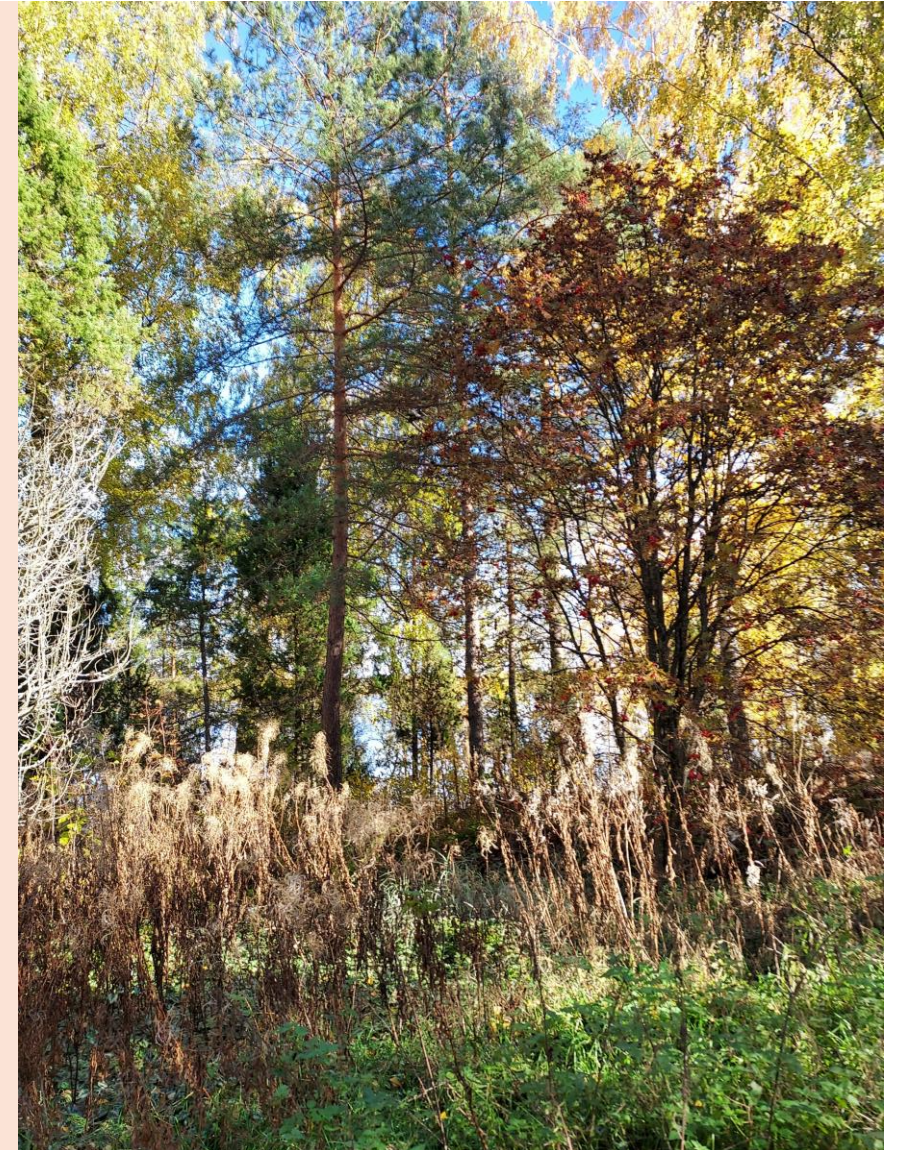

Miten oma sukupuoli ilmenee omassa elämässäni?

Tehtävä kohtaamiseen

Palauta mieleesi tilanne, jossa seksuaalisuuden tai sukupuolen moninaisuudella on ollut merkitystä (joko onnistunut tai epäonnistunut). Pohdi tilanteen etenemistä, missä onnistuttiin tai missä mentiin metsään.

Koulutuksessa yleisimmät kohtaamisen haasteet liittyivät sukupuolen moninaisuuden ymmärtämiseen ja hyväksymiseen. Monet vanhemmat opettajat ja työntekijät käyttävät edelleen perinteisiä sukupuolijaotteluja, mikä voi aiheuttaa epämukavuutta opiskelijoille, jotka kokevat itsensä eri tavoin. Opettajat usein jaottelevat opiskelijat automaattisesti tyttöihin ja poikiin, mikä ei huomioi nuorten identiteettiä. Väärät nimitykset tai sukupuolitermit aiheuttavat hämmennystä ja ahdistusta. Työpaikoilla voi olla myös vastustusta sukupuolen moninaisuuden käsittelylle, mikä voi johtaa ahdistaviin tilanteisiin. Yhteenvedona, haasteet liittyvät usein sukupuolinormien rikkomiseen, väärinymmärryksiin ja asenteellisiin ongelmiin

SegregaatioABC -työpaja

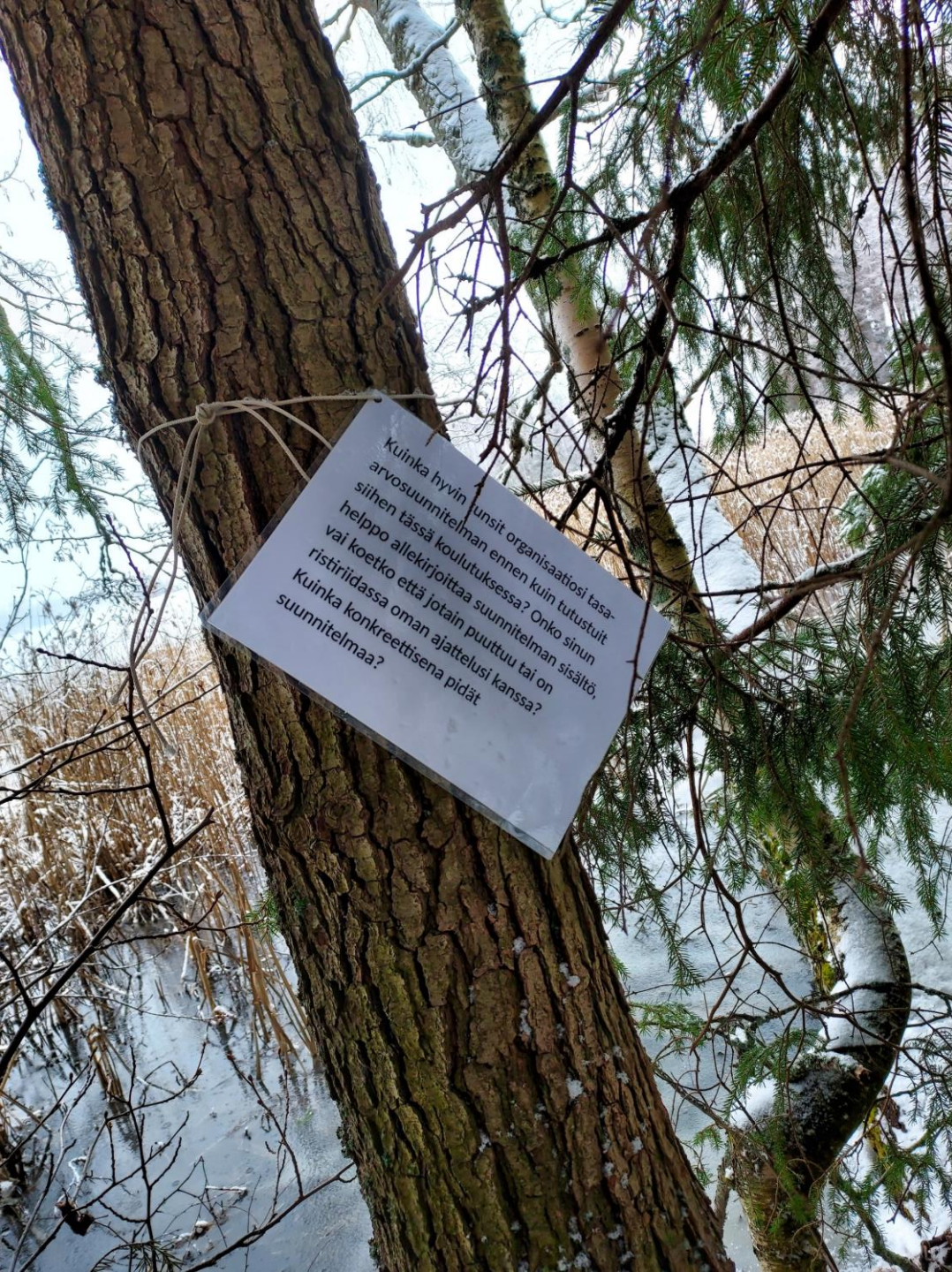
Voit toteuttaa opiskelijoiden kanssa segregaation perusteita (ABC) koskevan työpajan, jossa perehdytte yhdessä segregaation 1. tilaan, 2. vaikutuksiin ja 3. syytekijöihin.

Pyydä opiskelijoita arvioimaan naisten ja miesten osuutta eri esimerkkialoilla (kasvatus ja opetus, sosiaali- ja terveysalat, teollisuus, rakennus tms.). Tilannetta havainnollistamaan voit käyttää väritettävää ruudukkoa.

Anna opiskelijoille ryhmä/parikeskusteluaiheiksi esim.:

- Onko olemassa ammatteja, joita nainen tai mies ei voi tehdä? Jos kyllä, miksi nainen tai mies ei voi ko. työtä tehdä?
- Millaisia stereotypioita/vääränlaisia mielikuvia he tunnistavat sukupuoliin ja eri ammatteihin liittyen?
- Millä perusteella he itse tekevät/tekivät alan valintansa?
- Millaisia haittavaikutuksia koulutus- ja työmarkkinoiden jakaantumisesta naisten ja miesten aloihin he arvioivat olevan?
- Mistä he arvelevat segregaation johtuvan?

Kuinka hyvin tunsit organisaatiosi tasa-arvosuunnitelman ennen kuin tutustuit siihen tässä koulutuksessa? Onko sinun helppo allekirjoittaa suunnitelman sisältö, vai koetko että jotain puuttuu tai on ristiriidassa oman ajattelusi kanssa? Kuinka konkreettisenä pidät suunnitelmaa?

Segregaatiosuunnistus

LAB-Ammattikorkeakoulun ja Outward Bound Finlandin vuosina 2020-2022 toteuttamassa Roolipeli-hankkeessa kehitettiin Segregaatiosuunnistus-harjoite, jonka teemana on ammattien ja työelämän jakautuminen sukupuolen mukaan. Harjoite sisältää sekä tietoisuutta lisääviä että sukupuolisegregaatiota purkavia tehtäviä, ja sen tavoitteena on lisätä tietoa sukupuolen vaikutuksesta alavalintaan.

Harjoite voidaan toteuttaa rasteilla ulkona tai sisällä ja se suositellaan toteuttamaan 2-4 henkilön pienryhmässä. Materiaali soveltuu parhaiten vähintään yläkouluikäisille nuorille. Viereisessä palkissa olevasta tiedostosta löydät ohjeet ja materiaalit harjoitteen toteuttamiseen ryhmäsi kanssa.

Suunnistuksen kysymyksiä voit vapaasti muuttaa ja soveltaa tarpeen mukaan. Roolipeli-hankkeessa luotujen kysymysten tavoitteena on lisätä tietoisuutta ja siksi ne sisältävät paljon informaatiota. Kysymykset voivat kuitenkin olla myös itsereflektioon kannustavia pohdintakysymyksiä ja suunnistus voidaan toteuttaa myös yksin.

Ominaisuuksien vaihtokauppa

Ominaisuuksien vaihtokauppa on harjoite, joka auttaa ryhmäläisiä tutustumaan toisiinsa ja antaa osallistujille tilaisuuden pohtia ja sanoittaa omia ominaisuuksiaan.

Kaikille osallistujalle jaetaan 4-5 lappua, jossa on jokin ihmistä kuvaileva ominaisuus, adjektiivi tai taito.

Valitaan ominaisuuksia/adjektiiveja, jotka sopivat kyseisen ryhmän ikään ja elämäntilanteeseen sekä ryhmän luonteeseen. 3-luokkalaisten ryhmäytymispäivään ja ammattilaisten yhden päivän koulutukseen tarvitaan erilaiset kysymykset. Jos tehtävä liittyy jonkin tietyn teeman käsittelyyn, voit listata erityisesti sellaisia ominaisuuksia, jotka ovat linkitettävissä kyseiseen teemaan.

Lisää valmiita listoja ihmisten ominaisuuksista löytyy esim. seuraavilta sivulta:

<https://www.tyokykypassi.fi/wp-content/uploads/2019/03/Vahvuuksia-ja-taitoja.pdf>

100 VAHVUUTTA

26. TAVOITTEELLINEN	51. NÄKÖKULMANOTTOKYKYINEN
27. TEHOKAS	52. HUOLEHTIVAINEN
28. RATKAISUKESKEINEN	53. MALTILLINEN
29. LUOVA	54. ITSESÄÄTELYTAITOINEN
30. SYVÄLLINEN	55. USKOLLINEN
31. HERKKÄ	56. SISUKAS
32. TUNNEÄLYKÄS	57. LUOTTAVAINEN
33. TAITEELLINEN	58. KUNNIOITTAVA
34. AITO	59. AUKERA

Unboxing - harjoite

“Unboxing” on harjoite, jonka tarkoituksena on kyseenalaistaa toisista ihmisistä tekemiämme oletuksia, purkaa jakoa “meihin” ja “muihin” ja tehdä näkyväksi sitä, että ihmisillä on usein lopulta enemmän yhdistäviä kuin erottavia tekijöitä.

Harjoitetta on mahdollista soveltaa lukuisilla eri tavoilla tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden teemojen käsittelyyn. Jaa ryhmä lähtötilanteessa “laatikoihin” joidenkin sellaisten ominaisuuksien mukaan, joiden kriittiselle käsitellylle ajattelet ryhmässä olevan tarvetta. Valitse huolellisesti ominaisuudet, joiden perusteella ryhmä jakautuu lähtötilanteen laatikoihin ja muodostaa uusia ryhmiä. Onnistuessaan harjoitus koskettaa ja herättää tunteita, mutta jos se vaatii paljastamaan itsestään liian henkilökohtaisia asioita suhteessa siihen kuinka tuttu ja luotettava ryhmä on, osallistujat tuskin heittäytyvät siihen aidosti mukaan.

Kuva ja esimerkkivideo: <https://youtu.be/jD8tjhVO1Tc?si=NWodgdEWyRASI5a5>

Soolo

- Soolo on elämyspedagogiikan piirissä usein käytetty harjoite, jonka tarkoituksena on ottaa hetki omaa aikaa ja pysähtyä oman itsen ja pohdintojen äärelle ilman häiriötekijöitä kuten toisten ihmisten tai puhelimen seuraa. Soolon kesto voi olla tilanteen mukaan mitä tahansa 15 minuutin rauhoittumisesta useamman päivän täydelliseen eristäytymiseen. Soololle voidaan asettaa tavoite, esimerkiksi jokin pohdittava kysymys, tai siihen voidaan sisällyttää jotain tekemistä, kuten yksin toteutettava yön yli retki tai kirjeen kirjoittaminen itselle. Oli toteutusmuoto mikä hyvänsä, tavoitteena on ottaa hetki taukoa intensiivisestä ryhmätoiminnasta ja antaa tilaa uusille ajatuksille sekä kokemusten integroinnille.
- **Seuraavaksi ehdotuksia soolon toteuttamiseen**

Hiljainen kävely

Kävely luonnossa, esimerkiksi sopivan mittaisen luontopolun kiertäminen niin, että jokainen kävelee yksinään eikä puhelimia käytetä.

Kirje itselle

Kirjeelle voidaan asettaa yhteinen aihe tai osallistujat voivat kirjoittaa mistä tahansa asiasta mikä heitä tällä hetkellä koskettaa. Osallistujat sulkevat kirjeensä kuoreen ja kirjoittavat päälle osoitteensa. Ohjaaja postittaa kirjeet heille sovitun ajan kuluttua (esim. 1vuosi).

Välineet: kyniä, paperia, kirjekuoria; luonnossa istuinalusta ja sopiva vaatetus

Kesto: 30 min –1 h

Ehdotus pohdinnan tai kirjeen aiheeksi: Miten sukupuoleni on vaikuttanut elämänvalintoihini ja elämäni kulkuun? Olenko tyytyväinen siihen? Haluaisinko muuttaa jotain?

Majoitteen rakentaminen

Annetaan jokaiselle osallistujalle pressu tai tarppikangas ja naruja ja ohjeeksi rakentaa puiden väliin itselleen sellainen sääsuoja kuin itse haluaa. Kun majoite on valmis, siellä voi hiljentyä lepäämään tai kirjoittaa kirjeen itselle. Majoitteet voidaan harjoitteen jälkeen esitellä muille.

Välineet: tarppeja tai muuta sopivaa kangasta, naruja, makuualusta, riittävä vaatetus, tarvittaessa välineet kirjeen kirjoittamiseen

Kesto: 1-3 h

Jakamispiiri

Osallistujat seisovat piirissä kasvot keskustaan päin. Yksi kerrallaan osallistujat astuvat piirin keskelle ja jakavat jonkin ajatuksen, kokemuksen tai muun asian itsestään. Kaikki piirissä olijat, jotka jakavat samanlaisen kokemuksen, astuvat myös piirin keskelle. Palataan piirin kehälle ja seuraava astuu esiin.

Jaettavat asiat voivat olla arkisia päivän tapahtumia tai hyvinkin syviä tunnekokemuksia, riippuen ryhmän luonteesta, tuttuudesta ja tarkoituksesta. Tavoitteena on antaa kaikille mahdollisuus jakaa jotain itsestään ja omasta elämästään sekä tarjota mahdollisuuksia huomata mitkä asiat ryhmäläisiä yhdistävät.

Ehdotus piirin teemaksi: Jakakaa elämän varrella kertyneitä kokemuksia, joissa olette huomanneet, että sukupuolenne on jollain lailla vaikuttanut tilanteen kulkuun.

Luontoretken suunnittelu

Näkökulmana roolit ryhmässä

Luontoretken suunnittelun taustaksi

Tasa-arvo ja sukupuolisensitiivisyys ovat tämän päivän koulumaailmassa itsestään selviä opetuksen ohjenuoria, mutta samaan aikaan sukupuoliroolit ovat kulttuurissamme ja ajattelussamme niin syvään juurtuneita, että niiden läsnäoloa voi olla vaikea havaita. Tässä tehtävässä kutsumme sinut havainnoimaan ja tunnistamaan, näkyvätkö sukupuoliroolit jollain lailla ryhmäsi toiminnassa, kun nuoret tekevät yhteistyötä.

Retken suunnittelu yhdessä

Suunnitelkaa yhdessä oppilaidenne kanssa luontoretki. Tavoitteena on toteuttaa retki esimerkiksi luokkaretkenä tai jonkin oppiaineen opetukseen liittyvänä toimintana. Retken pituus ja haastavuus määräytyy sen mukaan, mihin ryhmällänne on aikaa, resursseja ja kiinnostusta. Retki voi olla 2 h makkaranpaistoretki lähilaavulle, viikonlopun mittainen vaellus tai mitä tahansa siltä väliltä. Jos tiedät, että luontoretken toteuttaminen ei ole sinun työskentely-ympäristössäsi mahdollista, voit soveltaa tehtävän ajatusta jonkin muun toiminnan suunnitteluun.

Roolien ja vastualueiden jakaminen

Retken suunnittelu sisältää monenlaisia tehtäviä ja rooleja, joiden kautta voit havainnoida ryhmän toimintaa. Oppilaat jakautuvat pienryhmiin, joista jokainen ottaa vastuulleen yhden osa-alueen retken suunnittelussa. Jos mahdollista, anna nuorten valita itse mihin ryhmään he haluavat mennä.

Vastuualueet

Pienryhmien vastuualueina voi olla esimerkiksi seuraavia tehtäviä, joihin onnistunen retken suunnittelussa kannattaa kiinnittää huomiota:

1. Kohteen valinta ja reittisuunnittelu:

- Mihin mennään?
- Miten siellä liikutaan?
- Kuinka pitkä matka kuljetaan?
- Kuka määrittelee etenemisvauhdin?
- Minkälaisia kiinnostavia paikkoja osuu reitin varrelle?

2. Ruokailujen suunnittelu:

- Minkälainen ruokailurytmi on ja montako ateriaa pitää valmistaa?
- Mitä syödään?
- Miten ruoka valmistetaan?
- Kuka tekee kauppalistan ja käy kaupassa?
- Kuka valmistaa ruoan?
- Kuka tiskaa?
- Mistä saadaan vettä?

3. Yön yli retkellä majoittuminen:

- Minkälainen yöpymispaikka valitaan?
- Mitä varusteita yöpymiseen tarvitaan?
- Kuka pystyttää teltat?
- Kuka vastaa polttopuu- ja vesihuollosta?

4. Turvallisuus:

- Kuka tekee ensiapu- ja turvallisuussuunnitelman?
- Kenellä on ensiaputaitoja?
- Kuka vastaa ensiaputarvikkeista?

5. Varusteet:

- Kuka laatii listan varusteista ja vaatetuksesta, jotka jokaisella pitää olla mukana?
- Kuka selvittää mitä varusteita täytyy hankkia?
- Kuka hankkii tarvittavat varusteet ja mistä?

Tehtävänäsi havainnoida ryhmää

Havainnoi, minkälaisia rooleja nuoret ottavat ryhmissä ja minkälaisia tehtäviä valitsevat itselleen. Kuka ottaa vastuuta toiminnan organisoinnista tai pitää yllä järjestystä? Kuka on itsevarma ja aloitteellinen, kuka seuraa sivusta? Entä kuka haluaa tehdä fyysisesti raskaat työt tai panostaa etukäteissuunnitteluun?

Kysymyksiä pohdinnan tueksi

- Tunnistatko, että sukupuoli vaikuttaisi jotenkin roolien valikoitumiseen, joko niin että nuoret asettuisivat sukupuolelleen tyypilliseen rooliin tai että he pyrkisivät aktiivisesti purkamaan niitä?
- Ohjaatko itse ryhmän toimintaa joko tietoisesti tai huomaamatta niin, että sukupuoli vaikuttaisi jollain lailla siihen, minkälaisiin rooleihin nuoret asettuvat? Ohjaus voi olla sukupuolirooleja purkavaa tai ylläpitävää.
- Vaikuttaako nuoren sukupuoli siihen, minkälaista palautetta hän saa tietystä toiminnasta?
- Jos tuntuu vaikealta hahmottaa, vaikuttaako nuoren rooliin myös sukupuoli vai vain muut hänen yksilölliset ominaisuutensa, kokeile kuvitella samaan rooliin joku muun sukupuolen edustaja? Tuntuisiko rooli edelleen yhtä luontevalta, vai kiinnittäisitkö nyt eri tavalla huomiota nuoren sukupuoleen?
- Mitä muita havaintoja teet vastuiden ja roolien jakautumisesta ryhmässä?

Osallistujien kokemuksia luontoretki tehtävästä

Ryhmän jäsenet auttavat toisiaan ja tekevät päätöksiä yhdessä, mikä on parantanut yhteistyötä.

Ryhmän keskinäinen huolenpito oli tärkeää, sillä kaikki pitivät huolta siitä, että kaikki olivat mukana.

Luonto myös rauhoittaa ja avaa aisteja

Ryhmän jäsenet auttavat toisiaan ja tekevät päätöksiä yhdessä, mikä on parantanut yhteistyötä.

Kännykät pysyivät poissa, mikä mahdollisti keskittymisen luontoon ja toisiin. Lisäksi hiljaisuus ja luonnon äänet auttoivat rauhoittumaan ja järjestämään ajatuksia.

Monet jakoi myös henkilökohtaisia ja herkkiä asioita luokan kesken, mikä vahvisti yhteisöllisyyttä.

Lopuksi

- Voit myös haastaa nuoria itseään havainnoimaan tehtävien ja roolien jakautumista ja pyytää heitä kertomaan, miksi he valitsivat tietyn tehtävän.
- Kirjaa itsellesi ylös tekemiäsi huomioita. Kerro havainnoistasi muille ja pohdi erityisesti, mitä havaintoja teit sukupuoliroolien mahdollisesta vaikutuksesta ryhmän toimintaan.

Lähteet

Roolipeli-hanke

Turunen, Jenny. 2024. Mitä on elämyspedagogiikka? Outward Bound Finland ry

Työkykypassi. <https://www.tyokykypassi.fi/wp-content/uploads/2019/03/Vahvuuksia-ja-taitoja.pdf>

All That We Share. <https://youtu.be/jD8tjhVO1Tc?si=NWodgdEWyRASl5a5>

Väestöliitto. <https://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/turvallisemman-tilan-periaatteet/>